

Agnieszka Materne

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI *DZIECKO I SZTUKA W KONTEKŚCIE WCZESNEJ EDUKACJI, SZCZECIN 2014*

„Sztuka jest koniecznością biologiczną, ale zakres przeżyć, którym człowiek może i chce dawać wyraz, jest prawie nieskończony w swej różnorodności”¹ – tak napisał kiedyś Herbert Read, który w sztuce widział nową nadzieję dla ludzkości. Dla tego niestrudzonego obrońcy wielkich humanistycznych idei, oraz jego następców², sztuka była realną drogą samorealizowania się jednostek w społeczeństwie – spełnienia swojego przeznaczenia lub odnalezienia własnego powołania. Pracownicy Katedry Wczesnej Edukacji w dniach 15 i 16 października 2014 r. zorganizowali konferencję pt. *Dziecko i sztuka w kontekście wczesnej edukacji*, która trwale wpisała się w dyskurs rozpoczęty jeszcze w latach 30. ubiegłego wieku na brytyjskich wyspach.

Październikowa konferencja, którą otworzyli dziekan Wydziału Humanistycznego profesor Barbara Kromolicka i wiceprezydent Szczecina Krzysztof Soska, połączyła nie tylko trzy szczecińskie wielkie ośrodki akademickie (Akademię Sztuki, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny oraz Uniwersytet Szczeciński), uczelnie odpowiedzialne za kształcenie przyszłych pokoleń twórców lub/i świadomych odbiorców sztuki. W tych dwóch dniach również prelegenci z różnych polskich, a także zagranicznych ośrodków naukowych opowiadali o własnych badaniach i doświadczeniach edukacyjnych związanych z wychowaniem estetycznym – od szczególnego nacisku na wychowanie

---

¹ H. Read, *Sztuka a przemysł. Zasady wzornictwa przemysłowego*, przeł. J. Choroszuca, Warszawa 1964, s. 34.

² Zob. I. Wojnar, *Estetyka i wychowanie*, Warszawa 1964.

najmłodszego pokolenia po wybrane aspekty obecności sztuki w życiu młodzieży akademickiej. Tu właśnie widać było tę różnorodność, o której pisał Read. Interesujące wykłady części plenarnej oraz burzliwe dyskusje panelowe dotyczyły różnych dziedzin edukacji estetycznej (plastycznej, muzycznej, tanecznej, poetyckiej, teatralnej, a także filozoficznej) oraz refleksji nad ogólnym stanem współczesnej kultury. Poruszane na konferencji aspekty ekspresji twórczej, zgodnie z poglądem Read, obrazowały w pełni cele wychowania – pobudzenie w człowieku tego, co indywidualne przy jednoczesnym harmonijnym włączaniu jednostki w jej środowisko społeczne.

TEORIA A PRAKTYKA

Jak każda dziedzina wychowania tak i teoria wychowania estetycznego ma swoją niezwykle bogatą i fantastyczną bibliografię. Jej współczesna praktyka nie przedstawia już jednak tak optymistycznego obrazu. Dlatego konferencja zorganizowana przez Katedrę Wczesnej Edukacji Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Szczecińskiego miała także inną, niezwykle ważną misję, a mianowicie wskazanie obszarów nadal zaniedbanych, pomijanych i ignorowanych (np. traktowanie zajęć artystycznych w szkołach jako mniej wartościowych) oraz wysunięcie pedagogicznych postulatów naprawczych – wyznaczenie celów edukacyjnych na najbliższe lata. Dobrą motywacją do dalszego rozwoju, poszukiwania lepszych metod kształcenia, zaszczepiania pasji twórczych studentom, a później i ich wychowankom były problemy już rozwiązane, sukcesy już osiągnięte (np. wprowadzenie pedagogiki kultury i wychowania estetycznego do akademickiego harmonogramu nauczania studentów pedagogiki wczesnoszkolnej na Uniwersytecie Szczecińskim).

Ten binarny obraz wychowania estetycznego zdaje się pokrywać z konstatacją dr hab. Kingi Łapot-Dzierwy, prof. Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie:

O edukacji artystycznej rozmawia się wśród pedagogów, psychologów, kulturoznawców i artystów. Przeważnie jest to dyskusja jednostronna, ukazująca pojedyncze aspekty dziecięcej sztuki. Tymczasem tak szeroka formuła konferencji pozwoliła nam na wymianę doświadczeń i pogłębienie wiedzy. Pozwoliła na wyjście z własnego kręgu dociekań naukowych czy artystycznych i zobaczenie poszczególnych problemów w innym wymiarze. A to jest przecież właśnie istotą edukacji artystycznej małego dziecka – ukazać mu zintegrowaną wizję świata, wykorzystując w tym celu wszystkie kody

zawarte w tekstach kultury. Takie spotkania powinny wpisać się na stałe w kalendarium naukowe w Polsce³.

Według pedagogiki humanistycznej wychowanie człowieka jako bytu cielesno-psychiczno-duchowego polega na nieustannym „nadawaniu kultury”, czyli traktowaniu ludzkiej jednostki w sposób całościowy, uwzględniający wszystkie jej aktywności życiowe. Jeżeli człowiek w danym społeczeństwie ma możliwość pełnego rozwoju – intelektualnego, moralnego (duchowego) i artystycznego – dopiero wtedy możemy mówić o wysokim poziomie kulturalnym danej społeczności, czyli o dążeniu do wartości ponadindywidualnych, uniwersalnych, normatywnych⁴. Jeżeli jednak któryś z aspektów poznania jest zaniedbywany, to wówczas kultura danej społeczności może psuć człowieka, stale utrzymując go w fazie „bytu wybrakowanego”⁵ – bytu podporządkowanego jedynie jego zwierzęcym instynktom. Część teoretyczna konferencji – obrady plenarne i panelowe – sprzyjała zgłębianiu tego pierwszego aspektu ludzkiego poznania, natomiast część warsztatowa skupiała się właśnie na podbudowanej intelektualnie przestrzeni duchowo-artystycznej, wedle słów Platona „dla ciał gimnastyka, a dla duszy służba Muzom”⁶.

Warsztaty dla studentów towarzyszące konferencji związane były z różnymi obszarami wychowania przez sztukę – teatrem, tańcem, muzyką oraz estetyką przestrzeni, czyli architekturą. Warsztaty teatralne i taneczne przygotowane zostały przez osoby związane z Instytutem Pedagogiki. Pracownik Katedry Wczesnej Edukacji mgr Ewa Mrówka poprowadziła zajęcia zatytułowane *Od prostych doświadczeń zmysłowych do przedstawień parateatralnych*, a doktorant Jerzy Norbert Grzegorek – *Tańcem świata malowanie* – *ćwiczenia rytmiczno-taneczne w teorii i metodyce. Rozbudzanie aktywności twórczej najmłodszych przez sztukę*. Warsztaty muzyczne i architektoniczne zaproponowali natomiast studentom zaproszeni goście: dyplomowany muzyk – dyrygentka mgr Magdalena Handke – *Piosenka na lekcjach: jak i dlaczego?* oraz architekta mgr inż. Katarzyna Zwolak-Feber – *Konstruofalowanie*. Zadaniem uczestników tych ostatnich warsztatów było skonstruowanie falującej struktury przestrzennej.

³ Wypowiedź ustna Kingi Łopot-Dzierwy.

⁴ P. Jaroszyński, *Filozofia kultury*, [w:] *Powszechna encyklopedia filozofii*, t. 6, red. M.A. Krapiec i in., Lublin 2005, s. 3–4.

⁵ M.A. Krapiec, *Kultura*, [w:] *Powszechna encyklopedia filozofii*, s. 10.

⁶ Platon, *Państwo*, przeł. W. Witwicki, Warszawa 1958, s. 118.

Ćwiczenie wymagało zaangażowania osobistych zdolności percepcyjnych studentów (wrażliwości), a następnie połączenia doświadczeń zmysłowych z wyobraźnią twórczą (stworzenia nowych wartości estetycznych).

Waga tej triady potrzeb poznawczych – intelektualno-duchowo-artystycznych – potwierdzona została przez samych studentów. Młodzież akademicka nie tylko licznie przybyła na wykłady plenarne i panelowe, ale także z niebywale dużym zaangażowaniem uczestniczyła w zajęciach warsztatowych⁷.

Konferencji towarzyszyły także trzy profesjonalne wystawy artystyczne wykładowców szczecińskiej Akademii Sztuki – plakaty dr. hab. Ireneusza Kuriaty, grafiki dr. hab. Ewy Czerwińskiej-Romanowskiej oraz praca multimedialna dr. hab. Danuty Wojciechowskiej, a także tematyczna wystawa prac dzieci z Warsztatu Twórczości Plastycznej Ars Atelier oraz projektu edukacyjnego *Pracownia plastyczna w edukacji małego dziecka*.

Konferencja *Dziecko i sztuka w kontekście wczesnej edukacji* to nie jedyne wydarzenie potwierdzające zrozumienie wagi estetycznego kształcenia przez pracowników Katedry Wczesnej Edukacji Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Szczecińskiego. Co roku odbywają się bowiem seminaria naukowo-dydaktyczne dla studentów tworzące cykl *Pedagogów Spotkania ze Sztuką*. Każde seminarium i towarzyszące mu warsztaty artystyczne, m.in. taneczne, plastyczne, teatralne czy literackie, związane są z przypadającą w danym roku kalendarzowym okrągłą rocznicą urodzin wielkiego człowieka kultury. Rok 2014 dedykowany był twórczości literackiej i plastycznej Tove Jansson – autorki nieśmiertelnych *Muminków*.

CO DALEJ?

Jeżeli od najmłodszych lat będziemy uwrażliwiać dzieci na piękno (przez odpowiednie kształcenie młodzieży akademickiej – przyszłych nauczycieli i wychowawców), zachęcać je do obcowania ze sztuką, a także do otaczania się przedmiotami cechującymi się nie tylko funkcjonalnością, ale również walorami estetycznymi⁸, to skorzysta na tym całe społeczeństwo. „Człowiek stanie

⁷ Zainteresowanie warsztatami wśród studentów okazało się tak duże, iż organizatorzy musieli zwiększyć liczbę miejsc.

⁸ Sztuka użytkowa musi zacząć się wpisywać w dyskurs wychowania estetycznego. Tylko wtedy np. chęć zakupu urządzenia audiowizualnego (telewizora itp.) w innym kolorze niż czarny przestanie być ekscentryczną oznaką luksusu, a stanie się jedynie efektem wykształcenia estetycznych potrzeb społeczeństwa.

się wtedy zdolny do generowania nowatorskich pomysłów, rozwiązywania różnorodnych problemów praktycznych i poznawczych, z jakimi mamy do czynienia w szkole, domu, miejscu pracy”⁹ – dopowiada obecna na konferencji prof. Kinga Łopot-Dzierwa. Obcowanie ze sztuką wiąże się bowiem ze zwiększoną wrażliwością, a to z wykształceniem postaw empatycznych, co dla przyszłych pedagogów powinno mieć kluczową wartość. Sztuka bowiem – parafrazując słowa Teodora Adorno – unikając wszelkich schematów i łatwych pojęć, odrzuca pozorne fasady, które, ukrywając złożoną budowę świata, czasem upiększają nawet fałsz i zakłamanie. Człowiek kształtowany przez tak rozumianą sztukę to człowiek estetyczny, a człowiek estetyczny to człowiek harmonijny, który w swoim życiu kieruje się dobrem – działaniami na rzecz poszukiwania prawdy i umiłowania piękna.

Taka propozycja akademicka jest wyzwaniem trudnym, ale nie niemożliwym. Katedra Wczesnej Edukacji, którą kieruje dr hab. Urszula Chęcińska, prof. US, zatrudnia bowiem pedagogów-praktyków gruntownie wykształconych także w zakresie literackim, muzycznym, plastycznym czy tanecznym. Umożliwia to szeroki ogląd otaczającej ich rzeczywistości oraz pozwala na bardziej twórcze podejście do zadań edukacyjnych.

W myśl wspomnianej wcześniej triady poznawczej Katedra Wczesnej Edukacji realizuje swoje kolejne konferencje. W kwietniu 2015 roku odbyło się spotkanie *Dziecko i filozofia w kontekście wczesnej edukacji*, a na najbliższy rok akademicki zapowiadana jest konferencja *Dziecko i język w kontekście wczesnej edukacji*.

BIBLIOGRAFIA

- Jaroszyński P., *Filozofia kultury*, [w:] *Powszechna encyklopedia filozofii*, t. 6, red. M.A. Krąpiec i in., Lublin 2005.
- Krąpiec M.A., *Kultura*, [w:] *Powszechna encyklopedia filozofii*, t. 6, red. M.A. Krąpiec i in., Lublin 2005.
- Platon, *Państwo*, przeł. W. Witwicki, Warszawa 1958.
- Read H., *Sztuka a przemysł. Zasady wzornictwa przemysłowego*, przeł. J. Choroszuca, Warszawa 1964.
- Wojnar I., *Estetyka i wychowanie*, Warszawa 1964.

⁹ Wypowiedź ustna Kingi Łopot-Dzierwy.